

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

2026-YIL / SENTABR /
9-SON, II-QISM

Google
scholar

RePEc
RESEARCH PAPERS
IN ECONOMICS

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 2026-yil, sentabr.
II-qism*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golischeva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BAHOLASH VA MUAMMOLI KREDITLARNI BARVAQT ANIQLASHNING SUN'YI INTELLEKTGA ASOSLANGAN MENEJMENT MODELINI TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	14
Alovuddin Jamolov	
YASHIL TRANSPORT: BARQAROR RIVOJLANISH UCHUN IMKONIYAT VA ISTIQBOLLAR.....	19
Quliyev Begimqul Melikovich	
SAMARQAND VILOYATIDA MAHALLIY BUDJETLARDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	25
Uzakova Kamola Bexzodovna	
O'ZBEKISTONDA EKOTURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLARI	31
Xolmurodova Moxichehra Dilmurodovna	
THE IMPACT OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT ON ECONOMIC GROWTH IN UZBEKISTAN: EVIDENCE FROM AN ARDL BOUNDS TESTING APPROACH (2000–2024)	36
Ortikov Olloberdi Muzaffar o'g'li	
Rajabova Malika	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH MEXANIZMLARI	44
Rustamova Dildora Jamshid qizi	
THIS STUDY EXAMINES BEIJING'S EXPERIENCE IN PROMOTING CROSS-BORDER E-COMMERCE IN TASHKENT FROM THE PERSPECTIVE OF REGIONAL COOPERATION	50
Wang Jiahao	
DORI VOSITALARIGA OID AXBOROTLARNI BUXGALTERIYA HISOBI VA HISOBOTLARIDA AKS ETTIRISH USLUBIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	58
Yodgorov Xushvakt Mansurovich	
AGROSANOAT MAJMUINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA JAMLANMA DARAJA VA KANALLARARO TAKRORLANISHNI O'LCHASH METODIKASI: «YASHIL» YO'NALISHLAR MISOLIDA	63
Xudaynazarov Bekzod Akramovich	
ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА АКТИВОВ И СТАБИЛЬНОСТИ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ	69
Баймуратова Зина Акилбековна	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSIYAVIY MUHITNI YANADA RIVOJLANTIRISH VA INFLYATSIYANING SALBIY OQIBATLARINI KAMAYTIRISH YO'NALISHLARI	75
Niyozov Asad Qosimovich	
YASHIRIN IQTISODIYOTNING NAZARIY EVOLYUTSIYASI VA UNI BAHOLASHNING ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLARI	80
Afenov Nursultan Nugmatillayevich	
ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND COMPETITIVE ADVANTAGE IN HIGHER EDUCATION: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES.....	86
Boynazarova Iroda Mahmud qizi	
GREEN BONDS IN UZBEKISTAN: OPPORTUNITIES, INSTITUTIONAL DEVELOPMENT AND BARRIERS TO SUSTAINABLE FINANCE	92
Umarova Zulaykho Tursunovna	
YASHIL INVESTITSIYALARNI JALB QILISH ORQALI BARQAROR IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASH MEXANIZMLARI	97
Teshayev Zafarbek Zokirovich	

RAHBARLIK LAVOZIMLARIDA XOTIN-QIZLAR ULUSHI VA MAVJUD STROTEPLAR TAHLILI	103
Abduraxmonova Feruzabonu Abduraxmon qizi	
ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND COMPETITIVE ADVANTAGE IN HIGHER EDUCATION: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES.....	109
Boynazarova Iroda Mahmud qizi	
KATTA HAJMLI IQTISODIY MA'LUMOTLAR (BIG DATA) SHAROITIDA EKONOMETRIK BAHOLASH USULLARINING NAZARIY TRANSFORMATSIYASI.....	115
Zarikeyeva Miyasar Maratovna	
EFFECTIVE MECHANISMS FOR MANAGING ORGANIZATIONAL ECONOMIC SUSTAINABILITY IN THE PROCESS OF JOB OPTIMIZATION.....	121
Odilov Jakhongir Akram ugli	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI BANK KREDITLARI ORQALI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	128
Abdullayev Ahrorjon Akmaljon o'g'li	
ZARGARLIK XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA PERFORMANCE MARKETINGDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	134
Azizova Roxila Baxodir qizi	
IQTISODIYOT NAZARIYASI: NAZARIY ASOSLARDAN AMALIYOTGACHA BO'LGAN IQTISODIY JARAYONLARNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	139
Xamdamov Amriddin Xamdam o'g'li	
УПРАВЛЕНИЕ И ПРИНЯТИЕ РЕШЕНИЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ.....	145
Taravat Abdul Salam	
ПОВЕДЕНЧЕСКИЙ ПОДХОД В ГОСУДАРСТВЕННОМ УПРАВЛЕНИИ РАЗВИТИЕМ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ	152
Икрамова Нодира Бурхон кизи	
STOCK MARKET DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN, 2023–2026: INSTITUTIONAL REFORM, PRIVATIZATION, AND EVIDENCE FROM PRIMARY EXCHANGE MICRODATA.....	159
Alekperova Dilshodakhon	
Toshkentov Kuvonchbek	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA TIJORAT BANKLARINING O'RNI.....	167
Bozorov Ilyos Isomiddinovich	
TIJORAT BANKLARINING KAPITAL BAZASINI MUSTAHKAMLASHDA ZAMONAVIY MOLIVAVIY INSTRUMENTLARDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	173
Abduraimova Fazilat Hikmatulla qizi	
TIJORAT BANKLARI MOLIVAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASHDA YANGI KONSEPTUAL VA USLUBIY YECHIMLAR: SIRKULYAR IQTISODIYOT TAJRIBASI.....	180
Otajanova Shahnoza Shuhratovna	
BANKLARDA RISKLARNI BOSHQARISH, DAROMAD VA NATIJADORLIKNI OSHIRISH	185
Jo'rayev Bekzod Bahodir o'g'li	
INKLYUZIV TA'LIM MUHITINI TA'MINLASHDA UMUMTA'LIM MAKTABLARI MENEJMENTINI HUDUDIY KLASSTERLASH ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH MODEL: TASHKILIY-BOSHQARUV MEKANIZMLARI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI	192
Rajapova Guldona Usman qizi	
FERMER XO'JALIKLARIDA MOLIVAVIY NATIJALARNI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH: FOYDA SIFATI VA BARQARORLIGINI BAHOLASH YONDASHUVLARI	198
Rashidov Baxadir Yusupovich	
HUDUDLAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA INVESTITSIALARNING ROLI.....	203
Sapayeva Fazilat Norbayevna	

ERKIN IQTISODIY ZONALARDA EKO-SANOAT PARKLARINI TASHKIL ETISH VA EKOLOGIK TADBIRKORLIKNI BAHOLASH USULLARI	207
Turg'unova Tursunoy Maratovna	
TIJORAT BANKLARIDA JISMONIY SHAXSLARNI KREDITLASHNING TASHKILIIY VA HUQUQIY ASOSLARI	212
Aminova Mehriniso Erkinjonovna	
BARQAROR RIVOJLANISH (ESG) PRINSIPLARINING KOMPANIYA BRENDI QIYMATI VA JOZIBADORLIGIGA TA'SIRI	217
Dilfuza Matisakova	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MOLIVAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH ORQALI MOLIVAVIY XIZMATLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH	224
Raximova Lolaxon Avazovna	
MEHNAT INTIZOMINING KORXONALAR FAOLIYATINING IQTISODIY SAMARADORLIGIGA TA'SIRI.....	228
Azizova Sayyora Xamidullayevna	
MINTAQA IQTISODIYOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA TIBBIY TURIZM XIZMATLARINING EKONOMETRIK BAHOLANISHI.....	237
Yusupova Mexribon Uktamovna	
KICHIK SANOAT ZONALARIDA INVESTITSION FAOLLIKNI OSHIRISHNING RAQAMLI TASHKILIIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI SHAKLLANTIRISH.....	245
Jo'rayev Po'latjon Komiljon o'g'li	
MAKTABGACHA TA'LIM XIZMATLARI SOHASIDA KICHIK BIZNES RAQOBATBARDOSHLIGINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	251
Madaminova Feruza Tursunboy qizi	
YASHIL INVESTITSIYALARNING MINTAQAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI VA AHAMIYATI.....	259
Raximova Shaxnoza Xamzayevna	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA TAYYOR MAHSULOTLAR EKSPORTINI RAG'BATLANTIRISHNING IQTISODIY ASOSLARI VA TA'MINOT YO'LLARI.....	263
Esanov Yusufjon Dilmurod o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT: MOHIYATI, XUSUSIYATLARI VA O'ZBEKISTONDAGI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	267
Sultonov Shahzod Shavkat o'g'li	
O'ZBEKISTON BANLARINIGKING YASHIL BANK MAHSULOTLARI TASHKIL QILISH MEXANIZIMLARI VA ULARNING BANK IQTISODIY SAMARADORLIGINI SALBIY TA'SIR QILMAGAN HOLATDA MAHSULOTLARINING MOLIVAVIY BARQARORLIK TA'MINLASH YO'LLARI.....	275
Nuriddinov Murodjon Nuriddin o'g'li	
JAHON IQTISODIYOTINING GLOBALLASHUVI SHAROITIDA MILLIY EKSPORT SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNING MARKETING MEXANIZMLARI.....	281
Jumayeva Zamira Bustonovna	

JAHON IQTISODIYOTINING GLOBALLASHUVI SHAROITIDA MILLIY EKSPORT SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNING MARKETING MEXANIZMLARI

Jumayeva Zamira Bustonovna
Osiyo Xalqaro Universiteti,
Iqtisodiyot kafedrası katta o'qituvchisi
ORCID: 0009-0009-5288-8498

Abstract. This article analyzes the marketing mechanisms for developing national export potential in the context of the globalization of the world economy. The purpose of the study is to determine the impact of export-oriented marketing strategies on the competitiveness of the national economy and to develop scientifically grounded proposals for their improvement. Using Uzbekistan as an example, the article examines foreign trade activity, the degree of diversification of the export structure, and marketing tools for entering international markets based on statistical data. The findings indicate that raw materials and gold continue to occupy an important place in the structure of national exports, alongside steady growth in service exports and finished-goods deliveries. The author proposes measures to improve the export marketing system at the institutional, digital, and sectoral levels.

Keywords: globalization, export potential, marketing mechanisms, international marketing, export diversification, competitiveness, digital marketing, foreign trade.

Annotatsiya. Ushbu maqolada jahon iqtisodiyotining globallashuvi sharoitida milliy eksport salohiyatini rivojlantirishning marketing mexanizmlari tahlil qilingan. Tadqiqotning maqsadi — eksportga yo'naltirilgan marketing strategiyalarining milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligiga ta'sirini aniqlash va ularni takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqishdir. Maqolada O'zbekiston tashqi savdo faoliyati, eksport tarkibining diversifikatsiyalanish darajasi va xalqaro bozorlarga chiqishning marketing vositalari statistik ma'lumotlar asosida o'rganilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, milliy eksport tarkibida xomashyo va oltin muhim o'rin egallashi bilan birga, xizmatlar eksporti va tayyor mahsulot yetkazib berish hajmining barqaror o'sib borayotgani aniqlangan. Muallif tomonidan eksport marketingi tizimini institutsional, raqamli va tarmoq darajasida takomillashtirish bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: globallashuv, eksport salohiyati, marketing mexanizmlari, xalqaro marketing, eksport diversifikatsiyasi, raqobatbardoshlik, raqamli marketing, tashqi savdo.

Аннотация. В данной статье анализируются маркетинговые механизмы развития национального экспортного потенциала в условиях глобализации мировой экономики. Целью исследования является определение влияния экспортно ориентированных маркетинговых стратегий на конкурентоспособность национальной экономики и разработка научно обоснованных предложений по их совершенствованию. На примере Узбекистана изучены внешнеторговая деятельность, степень диверсификации структуры экспорта и маркетинговые инструменты выхода на международные рынки на основе статистических данных. Результаты показывают, что сырьё и золото продолжают занимать значимое место в структуре национального экспорта, наряду с устойчивым ростом экспорта услуг и готовой продукции. Автором разработаны предложения по совершенствованию системы экспортного маркетинга на институциональном, цифровом и отраслевом уровнях.

Ключевые слова: глобализация, экспортный потенциал, маркетинговые механизмы, международный маркетинг, диверсификация экспорта, конкурентоспособность, цифровой маркетинг, внешняя торговля.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotining globallashuvi milliy iqtisodiyotlarning xalqaro mehnat taqsimotiga chuqur integratsiyalashuvini taqozo etmoqda. Bunday sharoitda mamlakatning jahon bozorida o'zni, avvalo, uning eksport salohiyatini qanchalik samarali ro'yobga chiqara olishi bilan belgilanadi. Faqat raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarishning o'zi yetarli emas — ushbu mahsulotni xalqaro bozorlarga olib chiqish, iste'molchilarga yetkazish va barqaror talabni shakllantirish uchun ilmiy asoslangan marketing mexanizmlari zarur bo'ladi. Shu sababli eksport marketingi zamonaviy tashqi iqtisodiy siyosatning ajralmas tarkibiy qismiga aylanmoqda.

O'zbekiston uchun ushbu masala alohida dolzarblik kasb etadi, chunki mamlakat iqtisodiyotida tashqi bozorlarga ochiqlikni kengaytirish, eksport tarkibini diversifikatsiya qilish va tayyor mahsulotlar ulushini oshirish ustuvor yo'nalishlar sifatida belgilangan. So'nggi yillarda tashqi savdo aylanmasining barqaror o'sishi kuzatilmoqda, eksport tarkibida xomashyo resurslari, jumladan, qimmatbaho metallar muhim o'rin egallashi bilan birga, tayyor mahsulotlar va xizmatlar eksportini yanada rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar mavjud. Bu esa milliy eksport tarkibini chuqur marketing tahlili asosida yanada takomillashtirish hamda tayyor mahsulot va xizmatlar eksportini rag'batlantirishning samarali mexanizmlarini rivojlantirish muhimligini ko'rsatadi.

Tadqiqotning maqsadi — globallashuv sharoitida milliy eksport salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiluvchi marketing mexanizmlarini nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilish hamda O'zbekiston misolida ularni takomillashtirish bo'yicha takliflar ishlab chiqishdir. Tadqiqotning vazifalari quyidagilardan iborat: eksport marketingining nazariy-uslubiy asoslarini yoritish; xorijiy va mahalliy tadqiqotchilarning ushbu sohadagi ishlarini tahlil qilish; O'zbekiston tashqi savdo faoliyatining tuzilmaviy tahlilini o'tkazish; amaliy tavsiyalar shakllantirish. Tadqiqotning obyekti — mamlakatning tashqi iqtisodiy faoliyati, predmeti esa milliy eksport salohiyatini oshirishga qaratilgan marketing mexanizmlari va vositalari hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Xalqaro marketing nazariyasining shakllanishida M. Porterning "milliy raqobatbardosh ustunlik olmosi" konsepsiyasi muhim o'rin tutadi. Ushbu nazariyaga ko'ra, mamlakatning xalqaro bozordagi raqobatbardoshligi omillar sharoiti, talab xususiyatlari, o'zaro bog'liq va yordamchi tarmoqlar hamda korxonalar strategiyasi kabi to'rt asosiy determinantning o'zaro ta'siri natijasida shakllanadi. Bunda marketing strategiyasi korxona va mamlakat darajasidagi raqobat ustunliklarini samarali ro'yobga chiqarishning muhim vositasi sifatida qaraladi.

Jahon savdo tashkiloti va Birlashgan Millatlar Tashkilotining Savdo va taraqqiyot konferensiyasi (UNCTAD) hisobotlarida rivojlanayotgan mamlakatlar uchun eksportni rag'batlantirish agentliklarining (Export Promotion Agencies) faoliyati alohida ta'kidlanadi. Bunday institutlar orqali amalga oshiriladigan bozor tadqiqotlari, savdo ko'rgazmalarida ishtirok etish va brend yaratish tadbirlari eksport hajmining o'rtacha 5–10 foizga o'sishiga hissa qo'shishi statistik jihatdan asoslab berilgan.

Zamonaviy iqtisodiy adabiyotlarda raqamli marketing va elektron tijorat platformalarining eksport salohiyatini oshirishdagi o'zni ham faol o'rganilmoqda. Xususan, kichik va o'rta biznes subyektlari uchun elektron savdo maydonchalari orqali xalqaro bozorlarga chiqish tranzaksion xarajatlarni sezilarli darajada kamaytirishi, eksport geografiasini kengaytirishi hamda korxonalarga global bozorlarda faolroq ishtirok etish uchun yangi imkoniyatlar yaratishi ko'rsatib o'tiladi.

Mahalliy iqtisodchilar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda O'zbekiston tashqi savdo faoliyatining tovar tarkibida tabiiy gaz, paxta tolasi va qimmatbaho metallar muhim o'rin egallashi bilan bir qatorda, tayyor mahsulotlar va yuqori qo'shilgan qiymatga ega tovarlar eksportini kengaytirish bo'yicha sezilarli salohiyat mavjudligi qayd etiladi. Shu bilan birga, xizmatlar eksportining jadal sur'atlarda o'sib borayotgani, eksport geografiasining kengayayotgani va tayyor mahsulotlar ulushini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar mamlakat eksport tarkibida ijobiy tarkibiy o'zgarishlar shakllanayotganini ko'rsatadi. Bunday tadqiqotlarda davlat-xususiy sheriklik asosida milliy brendlarni xalqaro bozorlarda faol ilgari surish, sifatni sertifikatlash tizimlarini xalqaro standartlarga yanada uyg'unlashtirish hamda eksportchilarni moliyaviy va axborot jihatidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish istiqbolli yo'nalishlar sifatida tavsiya etiladi.

Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, eksport marketingi mexanizmlarining nazariy asoslari puxta shakllangan bo'lib, ularni O'zbekistonning amaldagi tashqi savdo tuzilmasi, mavjud salohiyati va rivojlanish ustuvorliklariga mos holda yanada samarali qo'llash katta ilmiy va amaliy ahamiyatga ega. Mazkur maqola ushbu yo'nalishdagi imkoniyatlarni yanada kengaytirish va eksport marketingi mexanizmlarini takomillashtirish masalalariga bag'ishlangan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida bir qator ilmiy-uslubiy yondashuvlardan foydalanildi. Birinchidan, mavzuga oid xorijiy va mahalliy ilmiy adabiyotlarni tizimli tahlil qilish orqali eksport marketingi mexanizmlarining nazariy asoslari umumlashtirildi. Ikkinchidan, dinamik tahlil usuli yordamida O'zbekistonning so'nggi yillardagi tashqi savdo aylanmasi, eksport hajmi hamda tovar va xizmatlar tarkibidagi o'zgarishlar o'rganildi.

Uchinchidan, tuzilmaviy tahlil usuli qo'llanilib, eksportning tovar guruhlari, mamlakatlar va hududlar kesimidagi taqsimoti tahlil etildi hamda milliy eksportning diversifikatsiyalanish darajasi baholandi. To'rtinchidan, qiyosiy tahlil orqali xalqaro tajribadagi eksportni rag'batlantirish institutlari faoliyati O'zbekiston amaliyoti bilan solishtirildi. Beshinchidan, mantiqiy umumlashtirish va induktiv xulosa chiqarish usullari asosida statistik natijalarga tayangan holda amaliy tavsiyalar shakllantirildi. Tadqiqotning axborot bazasini Milliy statistika qo'mitasi, Markaziy bank hamda tegishli vazirlik va idoralarning rasmiy statistik hisobotlari va matbuot relizlari tashkil etdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

So'nggi yillar mobaynida O'zbekistonning tashqi savdo faoliyati barqaror o'sish tendensiyasini namoyon etmoqda. 2025-yil yakunlariga ko'ra, mamlakatning tashqi savdo aylanmasi 81,17 milliard dollarga yetib, oldingi yilga nisbatan 20,7 foizga oshdi. Shundan eksport hajmi 33,8 milliard dollarni tashkil etib, 24 foizga ko'paydi. Mazkur o'sishda oltin eksporti ham muhim o'rin tutdi: yil davomida 9,9 milliard dollarlik oltin eksport qilinib, bu mamlakat umumiy eksportining 29,3 foizini tashkil etdi. Oltinsiz eksport qiymati ham 20,8 foizga oshib, 23,9 milliard dollarga yetdi. Ushbu ko'rsatkichlar eksport hajmining barqaror kengayayotganini hamda uning tarkibini yanada diversifikatsiya qilish uchun salmoqli imkoniyatlar mavjudligini ko'rsatadi.

Shu bilan birga, eksport tarkibida ijobiy tarkibiy siljishlar kuzatilmoqda. Xizmatlar eksporti yuqori sur'atlarda o'sib bormoqda: 2026-yil yanvar–fevral oylarida xizmatlar eksporti 1,45 milliard dollarni yoki jami eksportning 40,9 foizini tashkil etib, o'tgan yilning mos davriga nisbatan 25,1 foizga oshdi. Bundan tashqari, meva-sabzavot mahsulotlari eksporti ham barqaror kengaymoqda. 2025-yilning yanvar–avgust oylarida ushbu mahsulotlar eksporti qiymat jihatidan 1,27 milliard dollarga yetgan, meva eksportidan olingan daromad esa yil davomida 532 million dollardan 700 million dollargacha oshgan. Bunday tendensiyalar milliy eksport marketingi siyosatining yuqori qo'shilgan qiymatga ega va tez buziladigan qishloq xo'jaligi mahsulotlarini xalqaro bozorlarga chiqarishga qaratilgan sa'y-harakatlari amaliy natija berayotganidan dalolat beradi.

Sanoat mahsulotlari va to'qimachilik tarmog'ida ham eksport salohiyatini yanada kengaytirish uchun muhim imkoniyatlar mavjud. Sanoat mahsulotlarining eksportdagi ulushi 15,3 foizdan 11,8 foizgacha o'zgargan, yetkazib berish hajmi esa taxminan 4,2 milliard dollardan 4 milliard dollargacha shakllangan. To'qimachilik mahsulotlari eksporti 2025-yilning birinchi yarmida 1,67 milliard dollarni tashkil etgan. Mazkur ko'rsatkichlar ushbu tarmoqlarda xalqaro bozor talabiga mos brendlashtirish, mahsulot sifatini sertifikatlash va marketing kommunikatsiyalarini yanada rivojlantirish orqali eksport samaradorligini oshirish imkoniyatlari mavjudligini ko'rsatadi. Hududlar kesimida 2025-yilda eksport hajmi bo'yicha Toshkent shahri 6,6 milliard dollar bilan yetakchilik qilgan bo'lib, bu poytaxtdagi rivojlangan logistika infratuzilmasi va ishbilarmonlik xizmatlarining eksport faoliyatini qo'llab-quvvatlashdagi muhim o'rnini namoyon etadi. Mazkur tajriba boshqa hududlarda ham eksport infratuzilmasini rivojlantirish uchun amaliy namuna bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Savdo geografiyasi tahlili shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston eksportining asosiy yo'nalishlari Rossiya, Xitoy va qo'shni Markaziy Osiyo davlatlari hisoblanadi. Shu bilan birga, Yevropa Ittifoqi va Janubi-Sharqiy Osiyo mamlakatlari kabi yuqori xarid qobiliyatiga ega bozorlarda milliy mahsulotlar ishtirokini yanada kengaytirish uchun sezilarli imkoniyatlar mavjud. Tahlil natijalari eksport marketingi mexanizmlarining uchta asosiy funksional yo'nalishini aniqlash imkonini berdi: birinchidan, xalqaro bozor tadqiqotlari va segmentatsiya orqali istiqbolli bozorlarni aniqlash; ikkinchidan, milliy mahsulotlar brendini shakllantirish va sifatni sertifikatlash tizimini xalqaro talablarga yanada uyg'unlashtirish; uchinchidan, raqamli platformalar va elektron tijorat vositalari orqali eksportchilarning xalqaro bozorlarga chiqish imkoniyatlarini kengaytirish va tegishli xarajatlarni optimallashtirish.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, globallashtirish sharoitida milliy eksport salohiyatini oshirish ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish bilan bir qatorda, eksport marketingi mexanizmlarini tizimli ravishda takomillashtirishni ham taqozo etadi. O'zbekiston tashqi savdo faoliyatida umumiy hajmning barqaror o'sishi ijobiy tendensiyani namoyon etmoqda. Shu bilan birga, eksport tarkibida oltin va boshqa xomashyo resurslarining muhim o'rin tutishi, shuningdek, to'qimachilik va sanoat mahsulotlari eksportini yanada

rivojlantirish imkoniyatlarining mavjudligi milliy eksport marketingi siyosatini izchil takomillashtirish muhimligini ko'rsatadi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, quyidagi takliflar ishlab chiqildi: birinchidan, eksportni rag'batlantirish agentligi faoliyatini yanada rivojlantirish hamda tarmoq va hududlar kesimida maqsadli bozor tadqiqotlarini kengaytirish; ikkinchidan, kichik va o'rta biznes eksportchilari uchun elektron tijorat platformalari orqali xalqaro bozorlarga chiqishni soddalashtiruvchi raqamli "bir oyna" tizimini joriy etish; uchinchidan, milliy mahsulot va xizmatlarni xalqaro bozorlarda keng tanitish maqsadida yagona davlat brendini ("Made in Uzbekistan") shakllantirish hamda uni xalqaro ko'rgazmalar va savdo missiyalarida faol targ'ib qilish; to'rtinchidan, sifatni sertifikatlash va standartlashtirish tizimini xalqaro talablarga yanada uyg'unlashtirish orqali sanoat va to'qimachilik mahsulotlarining raqobatbardoshligini oshirish; beshinchidan, eksportchilar uchun marketing va xalqaro savdo bo'yicha malaka oshirish dasturlarini kengaytirish.

Ushbu chora-tadbirlarning kompleks tarzda amalga oshirilishi milliy eksport tarkibini yanada diversifikatsiya qilish, yuqori qo'shilgan qiymatga ega mahsulotlar ulushini oshirish, eksport geografiasini kengaytirish hamda mamlakat iqtisodiyotining jahon bozoridagi raqobatbardosh o'rnini yanada mustahkamlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Porter, M. E. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. Harvard Business Review, 68(2), 73–93. Harvard Business Review
2. Kotler, P., Keller, K. L. (2016). *Marketing Management*. 15th ed. Pearson Education. Pearson
3. UNCTAD. (2022). *Trade and Development Report 2022: Development Prospects in a Fractured World: Global Disorder and Regional Responses*. Geneva: United Nations. UNCTAD
4. World Trade Organization. (2023). *World Trade Statistical Review 2023*. Geneva: WTO. World Trade Organization
5. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. (2026). *O'zbekiston 2025-yilda eng ko'p qaysi davlatlarga mahsulot eksport qilgan?* 9-fevral 2026-yil. Milliy statistika qo'mitasi
6. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. (2026). *Eksportda qaysi hududlar yetakchi?* 10-mart 2026-yil. Milliy statistika qo'mitasi
7. Gazeta.uz. (2025). *O'zbekiston eksporti yanada diversifikatsiyalanyapti, ammo xomashyoga bog'liqligicha qolmoqda*. 5-noyabr 2025-yil. Gazeta.uz
8. Gazeta.uz. (2026). *2025-yilda O'zbekiston tashqi savdosi qanday o'zgardi?* 29-yanvar 2026-yil. Gazeta.uz
9. Gazeta.uz. (2025). *O'zbekiston 2025-yil 8 oyida kim bilan nimani savdolashdi?* 30-sentabr 2025-yil. Maqolada O'zbekistonning 2025-yil yanvar–avgust oylaridagi tashqi savdo ko'rsatkichlari tahlil qilingan.
10. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi Farg'ona viloyati statistika boshqarmasi. (2025). *Farg'ona viloyatining tashqi savdo aylanmasi: 2025-yil yanvar–aprel oylari uchun dastlabki ma'lumot*. Press-reliz, 20-may 2025-yil. Farg'ona viloyati statistika boshqarmasi.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 9/2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
